

Phare 2002 CBC
programme in
Estonia

Hiiumaa üldharidus-koolide koolivõrgu arengukava

Development of sustainable school network on
Hiiumaa

2002/000-636.01-0030

Kärdla 2005

Sisukord

1. ÜHTNE ÕPILASTE JA LASTEVANEMATE ÜLDHARIDUSKOOLIKS ETTEVALMISTAMISE JA TOETAMISE SÜSTEEM	6
1.1 LASTEVANEMATE KOOLIKS ETTEVALMISTAMINE	6
1.2 KESKSE NÕUSTAMISSÜSTEEMI LOOMINE JA RAKENDAMINE	6
2. HIIUMAA KOOLIDES ÕPETAVAD ERIALASE ETTEVALMISTUSEGA ÕPETAJAD	7
2.1 ÕPETAJATE TÄIEND- JA TASEMEKOOLITUSEL OSALEMISE TOETAMINE.....	7
2.2 KESKNE ASENDUSÕPETAJATE SÜSTEEM: ÜKSKI TUND EI JÄÄ ÄRA.....	8
2.3 JUURDEPÄÄS UUTELE ÕPETAMISMEETODITELE JA TEHNOLOOGIALE	8
2.4 ÕPETAJATE AMETIALASES KOOSTÖÖS OSALEMISE TOETAMINE	9
3. HIIUMAA KOOLIMAJAD VASTAVAD TÄNAPÄEVASTELE NÕUDMISTELE.....	10
3.1 LOODUSHARIDUSE TOETAMINE.....	10
3.2 TEHNOLOOGIAÕPPE TOETAMINE	10
3.3 HIIUMAA KOOLID ON VARUSTATUD KAASAEGSETE ÕPPEVAHENDITEGA	11
3.4 HIIUMAA KOOLIMAJAD ON KOHANDATUD VASTAVALT KOGUKONNA MUUTUVATELE VAJADUSTELE.....	12
4. HIIUMAAL ON MITMEKESISED VÕIMALUSED HUVITEGEVUSTEKS JA HUVIHARIDUSE OMANDAMISEKS.....	13
4.1 HUVITEGEVUSE JA -HARIDUSE ÕPETAJATE AKTIIVNE TOETAMINE	13
4.2 HUVITEGEVUSE JA -HARIDUSE MITMEKESISTAMINE NING VÕIMALUSTE TEADVUSTAMINE	13
4.3 HUVITEGEVUSEKS JA -HARIDUSEKS VAJALIKE ÕPPETINGIMUSTE LOOMINE JA ÕPPEVAHENDITE SOETAMINE	14
5. HIIUMAA ÕPILASTEL ON KÕIK VÕIMALUSED SPORDIGA TEGELEMISEKS	14
5.1 HIIUMAAL ON KORRAS JA KASUTAJASÕBRAILK SPORDIINFRASTRUKTUUR.....	14
5.2 TREENERITE KVALIFIKATSIOON VASTAB VAJADUSTELE.....	15
5.3 REGULAARNE ÕPILASSPORDI TOETAMINE	16
6. AKTIIVNE ARENDUSTEGEVUS	16
6.1 ARENDUSTEGEVUSE ORGANISATSIOON JA JUHTIMINE.....	16
6.2 TEADUS- JA UURIMISTEGEVUSE TOETAMINE	17
6.3 SÜSTEMAATILINE ÕPPEKAVA ARENDUS.....	17
6.4 MUJALT EESTIST TULEVAD ÕPILASED HIIUMAALE ÕPPIMA.....	18
6.5 OSALEMINE RAHVUSVAHELISTES KOOSTÖÖPROJEKTIDES	18

Taust

Hiiumaal on kuus üldhariduskooli: Kärdla Ühisgümnaasium, Käina Gümnaasium, Palade Põhikool, Suuremõisa Põhikool, Emmaste Põhikool, Lauka Põhikool. Lisaks kuuele üldhariduskoolile ja lasteaedadele tegutseb veel kolm haridusasutust: Suuremõisa Tehnikum, Kõpu Internaatkool ja Sihtasutus Tuuru Erakool. Esimesed kaks neist on riigi ja viimane eraomanduses.

Vajadus koostada üldhariduskoolivõrgu arengukava tulenes asjaolust, et järgnevate aastate jooksul väheneb üldhariduskoolide õpilaste arv märkimisväärselt, prognoosi kohaselt õpib Hiiumaa üldhariduskoolides 2014. aastal 789 õpilast, seda on vähem kui õppis õpilasi 2004/2005 õppeaastal Kärdla Ühisgümnaasiumis.

Hiiumaa asustusest tulenevalt pole võimalik sulgeda ühtegi üldhariduskooli, viimane teeks algklassi õpilaste koolide paarikümne kilomeetriseks. Samas toimuvad kindlasti muudatused klassikomplektide arvus. Missugune on klassikomplektide arv erinevatel aastatel Hiiumaa üldhariduskoolides? Sellele küsimusele on raske vastata, sest ränne Hiiumaal on kaardistamata.

Teistest olulisematest ja lahendust vajavatest probleemidest tuleb nimetada:

- õpetajate kvalifikatsiooni säilitamine ja tõstmine ning vastavus kooli vajadustele;
- koolide varustamine kaasaegsete õppevahenditega;
- vabanevate kooliruumide ostarbekas kasutamine;
- kasvavad kulud õpilaste transpordile;
- haridusinvesteeringute parem ja otstarbekam juhtimine.

2008. aastast kavandatakse õppemaksu juurutamist kõigis Eesti kõrgkoolides. Arvestades hiidlaste keskmisest madalamat sissetulekut leibkonna liikme kohta, lisanduvaid elamiskulusid ja kõrgemat transpordikulu jätab õppemaksu kehtestamine võimaluseta omandada kõrgharidus märkimisväärse arvu Hiiumaa õpilasi.

Kultuuri- ja spordiharidusel on hindamatu roll põlvkonna elukvaliteedi ja tervise kujundamisel. Samas aitavad saavutused kultuuri ja spordi vallas edukalt konkureerida nappidele stipendiumitele. See tähendab, et tuleviku suhtes on samavõrd oluline võimalus sportida, õppida muusikat, kunsti vms. Huvihariduse ja sportimisvõimaluste säilitamine kõigile õpilastele sõltumata nende vanemate rahakotist on oluliseks eeltingimuseks nende elukvaliteedi parandamisel ja tagamaks nende juurdepääsu kõrgharidusele.

Tehnoloogiahariduse toetamine teenib ühte eesmärki – kujundada huvi tehnika vastu ja kujundada õpilastes tehnilisi kompetentsusi, mis võimaldava hiljem edukat omandada sobiva kutse kutsekoolis või kutsekõrgkoolis.

Eesmärgid

Arengukava üldiseks eesmärgiks on mitmekülgse, õpilaste vajadustele vastava, nõuetekohase, kaasaegse ja jätkusuutliku koolivõrgu väljaarendamine.

Arengukava seab üldisest eesmärgist lähtuvalt järgnevad alleesmärgid:

1. Ühtne õpilaste ja lastevanemate üldhariduskooliks ettevalmistamise ja toetamise süsteem

- 1.1 Lastevanemate kooliks ettevalmistamine
- 1.2 Keskse nõustamissüsteemi loomine ja rakendamine

2. Hiiumaa koolides õpetavad erialase ettevalmistusega õpetajad

- 2.1 Õpetajate täiend- ja tasemekoolitusel osalemise toetamine
- 2.2 Keskne asendusõpetajate süsteem: ükski tund ei jää ära
- 2.3 Juurdepääs uutele õpetamismeetoditele ja tehnoloogiatele
- 2.4 Õpetajate ametialases koostöös osalemise toetamine

3. Hiiumaa koolimajad vastavad tänapäevastele nõudmistele

- 3.1 Loodushariduse toetamine
- 3.2 Tehnoloogiaõppe toetamine
- 3.3 Hiiumaa koolid on varustatud kaasaegsete õppevahenditega
- 3.4 Hiiumaa koolimajad on kohandatud vastavalt kogukonna muutuvatele vajadustele

4. Hiiumaal on mitmekesised võimalused huvitegevusteks ja huvihariduse omandamiseks

- 4.1 Huvitegevuse ja -hariduse õpetajate aktiivne toetamine
- 4.2 Huvitegevuse ja -hariduse mitmekesistamine ning võimaluste teadvustamine
- 4.3 Huvitegevuseks ja -hariduseks vajalike õppetingimuste loomine ja õppevahendite soetamine

5. Hiiumaa õpilastel on kõik võimalused spordiga tegelemiseks

- 5.1 Hiiumaal on korras ja kasutajasõbralik spordiinfrastruktuur
- 5.2 Treenerite kvalifikatsioon vastab vajadustele
- 5.3 Regulaarne õpilasspordi toetamine

6. Aktiivne arendustegevus

- 6.1 Arendustegevuse organisatsioon ja juhtimine
- 6.2 Teadus- ja uurimistegevuse toetamine
- 6.3 Süstemaatiline õppekava arendus
- 6.4 Mujalt Eestist tulevad õpilased Hiiumaale õppima
- 6.5 Osalemine rahvusvahelistes koostööprojektides

Rakendamine

Arengukava rakendamine on Hiiumaa Omavalitsuste Liidu hariduse valdkonna töörühm. Töörühma pädevusse kuulub üldharidusega seotud ühistegevuse planeerimine ja elluviimine.

Arengukava vaadatakse üle ja täiendatakse iga-aastaselt vastavalt jooksva hindamise tulemustele ja läbiviidud projektidele. Arengukava täiendamisel lähtutakse Hiiumaa üldhariduskoolide arengukavast ja jälgitakse, et arengukava muudatused oleks vastavuses Hiiumaa omavalitsuste arengukavadega.

Igal aastal oktoobris esitab hariduse valdkonna töörühm Hiiumaa Omavalitsuste Liidule eelarve taotluse, mis kätkeb endas rahalist vajadust meetmete lõikes.

Arengukava meetmeid finantseeritakse Hiiumaa omavalitsuste, Eesti Vabariigi Riigieelarve sihtotstarbelisest eraldistest, Tiigrihüppe Sihtasutuse projektikonkursside, Hasartmängumaksu Nõukogu, Eesti Kultuurkapitali ja Euroopa Liidu struktuuritoetuste vahenditest

Ajaline raamistu

Arengukava keskendub tegevustele, mis viiakse läbi ajavahemikus 2005 – 2014, põhiosa kavandatavatest tegevustest langeb mainitud ajavahemiku esimesse poolde 2005 – 2009.

Arengukavas toodud meetmete loetelu ja ajalist rakendamist planeeritakse jooksvalt.

1. Ühtne õpilaste ja lastevanemate üldhariduskooliks ettevalmistamise ja toetamise süsteem

1.1 Lastevanemate kooliks ettevalmistamine

Kooliprobleemide üheks olulisemaks allikaks on probleemid kooli ja lapsevanema vahelistes suhetes. Oma mõju avaldavad siin lapsevanemate kogemused ja ootused, avalik arvamus ja eelarvamused. Kooli vaadatakse sageli kohana, millest on lapsevanemana mõistlik eemal hoida.

Kooliprobleemide korral jõuab lapsevanem kooli sageli alles siis kui probleem on omandanud selged piirjooned, näiteks on probleemidest õppimisega on saanud õppimisraskused ning probleemide lahendamiseks on vaja spetsialistide abi. Kooliprobleemide ennetamine on kavandatavate ja toetatavate tegevuste põhieesmärgiks.

Sageli ei teadvusta lapsevanemad neid võimalusi, mida pakub kool suhtlemiseks erinevatel tasanditel. Probleemide lahendamise asemel oodatakse, et võib olla läheb see mööda — õnneks sageli nii juhtubki. Avalikkuseni jõuavad reeglina need probleemid, mis ise üle ei lähe.

Iga—aastane esimeste klassi astuvate lastevanemate kogunemine ja klassijuhtaja tund peab muutuma enamaks kui kogunemiseks, kus antakse ülevaade koolikorraldusest ja räägitakse, missuguseid õppevahendeid on esimese klassi õpilasel vaja. Käsitletavateks teemadeks peavad saama:

- Kuidas ära tunda kooliprobleeme?
- Kuidas suhelda kooliga (õpetajad, administratsioon, direktor ja hoolekogu)?
- Kuidas kool saab õpilast ja lapsevanemat aidata?

Samasisuliste lastevanemate tunni korraldamine kord aastas ja kontakti saavutamine kõigi klassi lastevanematega on samavõrd oluline.

Meetmed

- Kooliga suhtlemist õpetavate kursuste korraldamine
- Kooliga suhtlemist ja kooliprobleeme käsitleva materjali avaldamine meedias (trükkis ja internetis)
- Regulaarsete konsultatsioonide korraldamine kooli ja sotsiaaltöötajate vahel
- T.O.R.E tugirühmade tegevuse toetamine

1.2 Keskse nõustamissüsteemi loomine ja rakendamine

Hoolimata üldisest sissetulekute kasvust jääb hiidlaste kogemustepagas suhteliselt kasinaks, valdav osa teadmistest ja väärtushinnangutest pärinevad saare nappivate võimalustega keskkonnast. Eesti

majanduses toimuvad struktuursed muutused jõuavad Hiiumaale hilinemisega või üldse mitte. Põhjuseks väike kohalik turg, harjumuspärane majandamisviis ja vajaliku oskusteabega inimeste puudumine.

Uute elukutsete ja karjäärivõimaluste teadvustamine omab olulist rolli saare majanduse jätkusuutlikkuse tagamisel. Oluline on märkida, et üha enam õpivad õpilased valikuliselt juba teisest kooliastmest alates. Teenimatult ebapopulaarsed on loodus- ja tehnikateadused, ennekõike füüsika, keemia ja matemaatika. Täna eelistused avalduvad hilisemas struktuurses tööpuuduses ja tehnikahariduse nõrgas tasemes, mis omakorda avalduvad tööstus- ja teenindusettevõtete madalas konkurentsivõimes. Tehnoloogiahariduse madal populaarsus jätab tootmisettevõtte aastate pärast ilma vajalike teadmiste ja oskustega tööjõust.

Tuleviku seisukohalt on olulisel kohal õpilaste innovatsiooniteadlikkuse suurendamine ja ettevõtlusvalmiduse kujundamine.

Karjäärinõustamine lasub täna täiendava kohustusena õpetajate õlul. Selle töö ulatus, kvaliteet ja sisu sõltub iga konkreetse õpetaja isiklikest kogemustest, teadmistest, eelistustest, kontaktidest ja võimalustest.

Hiiumaal on vajadus neutraalse vahendaja järele, kes aitaks lahendada välja kujunenud kooliprobleeme. Väikeses kogukonnas on valikuvõimalused piiratud ja probleemidest kasvavad konfliktid löövad kõige valusamini õpilast. Konfliktide tagajärjed avalduvad alles aastate pärast.

Meetmed

- Hiiumaa teavitus- ja nõustamiskeskuse ning maakondliku võrgustiku väljaarendamine
- Teemaatilised elukutse tutvustavad loengud kodu-, mandri- ja välishiidlaste poolt
- Teemaatilised õppereisid
- Töövarjupäeva korraldamine
- Messi “Teeviit” külastamine
- Karjääriplaneerimise õpetamine gümnaasiumis

2. Hiiumaa koolides õpetavad erialase ettevalmistusega õpetajad

2.1 Õpetajate täiend- ja tasemekoolitusel osalemise toetamine

Kooliastmeti erinevad nõuded õpetajate ettevalmistusele ja teadmistele. Esimeses ja teises kooliastmes on nõutav klassiõpetaja kvalifikatsioon. Väheste täiendavate ainetundide andmiseks piisab enamasti huvist ja lühiajalistel teemaatilistel täienduskoolitusel osalemisest.

Keerulisemaks muutub situatsioon kolmandas kooliastmes, kus ainete õpetamiseks on vajalik erialane ettevalmistus. Põhikooli aineõpetajate ettevalmistuses omandab õpetaja kutse reeglina kahes erinevas aines — põhiaines ja kõrvalaines. Samas on uue õpetaja leidmine, kelle õpetatavad põhiaine ja kõrvalaine vastaksid kooli vajadustele, keerulisem ja ressursinõudvam (Hiiumaal väljaspoolt inimesele on vajalik tagada elamispiind) kui täna koolis töötavate inimeste ümberõpe.

Täiend- ja tasemekoolitus on seotud märkimisväärsete kuludega — õpetajate korral lisanduvad veel tundide asenduskulud (õppesessioonid ja seadusega ette nähtud õppepuhkused). Osa nendest kuludest on õppuri kanda. Samas on keeruline motiveerida inimest kandma täiendavaid kulusid, kui vajadus ei tulene õppijast endast. Siinkohal peab kool olema valmis kandma täiend- ja tasemekoolitusega seotud lisakulu ning kooli pidaja (omavalitsus) peab need vahendid leidma.

Meetmed

- Täiendkoolituskava koostamine
- Õpetajate täienduskoolitusprojektide ettevalmistamine ja läbiviimine
- Täiendavate vahendite eraldamine täienduskoolitusega seotud kulude katmiseks

2.2 Keskne asendusõpetajate süsteem: ükski tund ei jää ära

Hiiumaal suhtutakse enamasti mõistvalt, kui õpetaja haiguse, koolituse vms põhjusel õppetunnid ära jäävad. Ära jäävaid õppetunde kaetakse intensiivsema õppega toimuvates tundides või lihtsalt materjali üles andes.

Samavõrd „mõistev“ suhtumine valitseb õpilaste seas. Täiesti lootusetu on situatsioon, kus erinevatel põhjustel tunniplaanijärgsest 6—7 tunnist leiab aset vaid 2—3 tundi. Paljudele õpilastele on see piisavaks põhjuseks sel päeval mitte kooli tulla.

Samuti on ennekõike ärajäävad tunnid need, mida lapsevanemad eravestlustes koolidele esmalt ette heidavad.

Meetmed

- Asendusõpetajate projekti elluviimine

2.3 Juurdepääs uutele õpetamismeetoditele ja tehnoloogiatele

Uued õpetamismeetodid ja tehnoloogiad nõuavad püsivat huvi ja täienduskoolitust. Lisaks koolitusele nõuavad nad ka vahendeid. Enamasti niisugused võimalused koolidel puuduvad ja abiks on taotluste koostamine ja esitamine Eesti, Põhjamaade ja Euroopa Liidu vastava valdkonna programmidele. Taotluste esitamine tähendab kaasfinantseerimise võimekust või suutlikkust katta sõidu- ja majutuskulu.

Uute õpetamismeetodite juurutamine ja tehnoloogia kasutamine eeldab juurdepääsu nendele meetoditele ja tehnoloogiatele. Osa sellest on kättesaadav Interneti, ajakirjade ja raamatute vahendusel. Koostööprojektide ettevalmistamine eeldab kontaktüritustel — täienduskoolitustel ja konverentsidel osalemist.

Juurdepääs uutele õpetamismeetoditele ja tehnoloogiatele tähendab vahendite olemasolu, mis võimaldaksid:

- 1) juurdepääsu vajalikule informatsioonile (Internet, ajakirjandus ja raamatud);
- 2) osalemist kohalikel ja rahvusvahelistel kontaktüritustel;
- 3) kaasfinantseerida seadmete või uudsete õppevahendite soetamist.

Meetmed

- Stipendiumi-pro-gram-mi koostamine ja juurutamine

2.4 Õpetajate ametialases koostöös osalemise toetamine

Hiiumaa saarelisus mõjutab õpetajate koostööd saarel ning osalemist aineõpetajate koostöö erinevates vormides Eestis ja väljaspool Eestit. Erinevate kooliastmete osas varieerub eriettevalmistusega õpetajate osakaal. Hiiumaal on märkimisväärne arv klassiõpetajaid, vähem on põhikooli aineõpetajaid ning gümnaasiumiastme õpetajaid on valdavalt üks või kaks.

Õpetajate suurem arv võimaldab koostööd organiseerida ainesektsioonides ja enamus sellest tööst saab toimuda Hiiumaal. Ühe või kahe õpetaja olemasolu eeldab vajadust osaleda koostöös Eesti tasandil, mis omakorda on seotud täiendavate kuludega (lähetuskulud ja asendamist vajavad tunnid).

Vajadus koostööks tuleneb faktist, et õpetamise meetodika muutub käeoleval ajal kiiresti, palju kiiremini kui emakeelne eriala-kirjandus seda suudab edastada.

Sama valdkonna õpetajate omavaheline koostöö aitab ühiselt lahendada õpetajatöös esile kerkivaid probleeme. Samuti aitab see kaasa õpetajate professionaalsele arengule ning aluseks ühiste projektide läbiviimiseks.

Meetmed

- Ainesektsioonide töö toetamine
- Vabariiklikes aineõpetajate koostöövõrgustikus osalemise toetamine

3. Hiiumaa koolimajad vastavad tänapäevastele nõudmistele

3.1 Loodushariduse toetamine

Tänaseks on teadmine — elanike majanduslik heaolu saab kasvada ainult koos teadus- ja arendustegevusega — saanud õpikutõeks. Tehnoloogia areng omakorda toetub loodusteaduste ja matemaatika arengule.

Tänapäevaste traditsiooniliste tööalade teadmistemahukus kasvab aasta aastalt. Kaasaegse talu juurde kuulub täna arvuti ja kabinet täpselt samavõrd kui sadakond aastat tagasi hobune. Sama tulemuse saame teistes traditsioonilistes tegevusvaldkondades. Tehnoloogia roll ettevõttes suureneb konkurentsi suurenedes.

Samas puuduvad enamuses Hiiumaa koolides loodusainete õpetamiseks vajalikud tingimused. Seda juba 70ndate aastate tähenduses: füüsikas elekter iga õpilase laua juures, keemias veekraan iga laua juures. Kaasaegne loodusainete õpetamine tähendab laiemat õppevahendite valikut ja vähemalt ühte laboratooriumi. Hoolimata tehnoloogia täiustumisest on loodusteadused endiselt käsitöö — asi, mida tuleb enda kätega teha.

Loodusainete populaarsuse tõstmine on nõuab uut lähenemist. Lihtsad kooliprogrammi miinimumi täites pole võimalik jätkata õpinguid tehnika või loodusteaduslikel erialadel. Igasse Hiiumaa kooli, kus toimub õppetöö teises kooliastmest (4. — 6. klass) ehitatakse välja laboratooriumid, mis lisaks õppekavajärgsetele tegevustele võimaldab toetada laste uurimistegevust, sealhulgas vahendid herbaariumite valmistamiseks, putukakogude valmistamiseks ja püüdmiseks jms..

Omal kohal on osalemine rahvusvahelistes õpilaste uurimisprogrammides. Rajatav infrastruktuur loob võimalused nendes programmides osalemiseks. Täiendavad stipendiumid on vajalikud rahvusvahelistes uurimisprogrammides osalemiseks — stipendiumid on ennekõike mõeldud temaatiliste projektide kaasfinantseerimiseks.

Meetmed

- Ilmavaatluse projekti ettevalmistamine ja elluviimine
- Loodusharidusele vajalike õppevahendite hankimine
- Koolilaboratooriumite väljaarendamine
- Stipendiumid loodusharidusalaste projektide kaasfinantseerimiseks.

3.2 Tehnoloogiaõppe toetamine

Tehnoloogiaõppet eristab varasemast tööõpetusest orientatsioon loovusele ja loomingule. Suurenenud on õpetaja töö teabemahukus, nõuded õpikeskkonnale ja selle varustatusele.

Oma nõuded tehnoloogiaõppe õppevahenditega varustatusele seavad töövõtete muutumine ja areng — oleme jõudnud naelte ajastust kruvide ajastusse ja kruvisid ei keera keegi enam käsitsi. Samuti juhib üha suuremat arvu tööpinke arvuti.

Tänaseks on täielikult või osaliselt välja ehitatud tänapäevastele tingimustele vastavad tehnoloogiaklassid Emmastes ja Laukal. Käesoleval 2005 aastal alustatakse ehitus- ja rekonstrueerimistöödega Kärđlas. Tütarlaste tehnoloogiaõppeks on piisav ruumilahendus olemas Käinas.

Tehnoloogiaõppe õppevahendite rahastamine peab ühelt poolt suurenema ja teiselt pool peab kasvama projektipõhise rahastamise osakaal. Tehnoloogiaklasside sisustamisel tuleb jälgida, et kasutatavad seadmed oma võimalustelt ja töövõtetelt vastaksid võimalikult hästi tootmises kasutatavatele seadmetele.

Tehnoloogiaõppe peamiseks kitsaskohaks on õppevahendite puudumine ja materjalide kõrge hind. Vähemalt üks kool Hiiumaal peab osalema üle-eestilistes tehnoloogiaõppe pilootprojektides. See võimaldab juurdepääsu uutele õppevahenditele soodustatud tingimustel.

Hiiumaa tehnoloogiaõppe arendamise raames tuleb kujundada välja aktiivne suhtetevõrgustik ettevõtjate ja tehnoloogiaõpetajate vahel. Viimane võimaldab ühelt poolt tagada klasside paremat varustamist materjalidega ja teiselt poolt võimalust (pilootkooli olemasolul) tutvuda ettevõtjatel uuemate tehnoloogiliste võimalustega.

Tehnoloogiaõppe sisu ja kvaliteet peab looma oskuste ja teadmiste aluse, mis parematel õpilastel võimaldab suvevaheajal töötada Hiiumaa ettevõtetes (puidu-, õmblus-, teenindus- ja toitlustusettevõtted).

Meetmed

- Tehnoloogiaklasside väljaehitamine ja/või renoveerimine
- Tehnoloogiaõpetajate ja ettevõtjate vahelise koostöö arendamine
- Projektitaotluste koostamine õppevahendite hankimiseks

3.3 Hiiumaa koolid on varustatud kaasaegsete õppevahenditega

Traditsiooniline klassiruum on orienteeritud ennekõike kriidi ja tahvli kasutamisele, mille kaasaegsemateks variantideks on valgetahvel ja tahvlipliatsid. Peamiseks esitlustehniliseks vahendiks on grafoprojektor. Arvutiga ühendatavaid rojektoreid on koolides vaid üks või kaks. Väide kehtib ka sülearvutite kohta.

Suurenev elektrooniliste õppevahendite ja praktiliste ülesannete maht loob vajaduse laiendada demonstratsioonvahendite nõuetekohase kasutamise võimalusi. Situatsioonid, kus demonstreeritav informatsioon pole tagumistest pinkidest jälgitav st. kujutis on moonutatud ja tähesuurus ei vasta

nõutule ning seadme paigaldamine on seotud ajakulu ja märkimisväärsete muudatustega klassis, peavad kaduma. Järkjärgult, vastavalt kasutusintensiivsusele tuleb klassiruumid kohadada kaasaegsete demonstatsioonvahendite kasutamiseks.

Infotehnoloogiavahendite kiire vananemine toob endaga kaasa vajaduse regulaarselt uuendada riist- ja tarkvara. Odavamate kooliarvutite aktiivne kasutusiga on 3 aastat, kallimatel väikeste lisainvesteeringute korral kuni 5 aastat.

Lähiaastatel peab interneti jõudma igasse klassiruumi: nõudlikumad kasutajad 1Gbit/s võrguühendusega ja vähemnõudlikumad klassiruumid peavad olema kaetud traadita võrguühendusega (WIFI).

Hiiumaa koolid peavad olema valmis osalema üle-eestilistes projektikonkurssidel ja suutelised neid projekte vajalikul määral kaasfinantseerima.

Meetmed

- Klassiruumide kohandamine kaasaegse esitlustehnika kasutamiseks
- Infotehnoloogiliste vahendite uuendamine ja soetamine
- Internetiühenduse toomine igasse klassiruumi
- Uute tehniliste õppevahendite soetamine

3.4 Hiiumaa koolimajad on kohandatud vastavalt kogukonna muutuvatele vajadustele

Õpilaste arvu vähenemine toob mitmeid probleeme, ennekõike on küsimus koolimajade võimekusest tulla toime muutustega õpilaste arvus ja õpilaste transpordi korralduses. Koolimajad peavad muutuma paindlikumaks ja olema suutelised enda kanda võtta harjumuspärasest erinevaid funktsioone.

Hiiumaa suuremad koolid: Kärdla Ühisgümnaasium ja Käina Gümnaasium on endiselt ülerahvastatud. Teistes põhikoolides vastab õpilaste arv koolihoonete võimalustele, märkimisväärsed muudatused ruumiprogrammis pole lihtsalt võimalikud. Oluline õpilaste arvu vähenemine langeb aastatesse 2005 — 2008, mil prognoosi kohaselt väheneb 4 järjestiku aasta jooksul õpilaste arv Hiiumaal umbes saja õpilase võrra aastas.

Suurenevad hoonete halduskulud sunnivad kaaluma koolimajade ja kultuurimajade funktsioonide ühendamist, omalt poolt toetab seda Hiiumaa koolimajade üha paranev ehituslik seisund.

Koolimajade täitmine tegevusega peale õppetöö lõppu — huvihariduse ja täiskasvanutele suunatud koolituse ning kogukonnale orienteeritud teenuste (raamatukogud, ühisüritused) toomine koolimajja aitab olemasolevaid koolihooneid otstarbekamalt majandada. Koolihoone muutmine ühiskondlikuks hooneks tähendab paljude harjumuspärase vaadete muutumist.

Meetmed

- Koolihoonete arendusplaanide koostamine ja elluviimine

4. Hiiumaal on mitmekesised võimalused huvitegevusteks ja huvihariduse omandamiseks

4.1 Huvitegevuse ja -hariduse õpetajate aktiivne toetamine

Huvihariduse tänast seisust Hiiumaal iseloomustab kõige täpsemalt sõna huvi. Õpetajad õpetavad lähtudes oma isiklikust huvist samamoodi nagu õpilased õpivad. Huvihariduse õpetajad on reeglina alamakstud (võrreldes teiste õpetajatega ja samaväärse kvalifikatsiooniga teiste elualade esindajad), paljud tegevused toimuvad vabatahtliku tööna. Kõik see teeb mistahes ümberkorraldused äärmiselt keeruliseks.

Regulaarse täienduskoolitusvõimaluste puudumine ei toeta huvihariduse õpetajate professionaalset arengut ning avaldab pikemas perspektiivis tahes tahtmatult õppetöö kvaliteedis.

Täiendavate vahendite kaasamine huvihariduse arengusse läbi projektide ja ettevõtluse arengu on võimaluseks säilitada Hiiumaa õpilastele huvihariduse kättesaadavus.

Meetmed

- Huviharidustegevuse finantseerimistingimuste parandamine
- Huviharidusprojektide kaas-finantseerimiseks vajalike vahendite eraldamine
- Õpependiumid huviharidusõpetajatele

4.2 Huvitegevuse ja -hariduse mitmekesistamine ning võimaluste teadvustamine

Lapsevanemate teadvustamine huvihariduse saamise võimalustest on napp. Enamasti on selle põhjuseks see, et grupid on täis ja huvihariduse õpetajad tegutsevad oma võimekuse piiiril. Lähiaastatel olukord muutub ja suureneb huviharidusõpetajate huvi oma tegevuse tutvustamiseks ja uute õpilaste leidmiseks.

Huviharidusvõimaluste teadvustamine annaks juba täna positiivse tulemuse, andes võimaluse teadvustada tegelikku elukvaliteeti Hiiumaal. Samuti võimaldaks see paremini leida toetajaid ning täita vabu kohti õpperühmades.

Uute huvihariduse andmisega tegelevate inimeste kaasamine eeldab selgeid eeskirju, võimaluste loomist ja reklaamimist. Ennekõike tähendab see lähenemisviisi, kus huviharidusõpetaja ülesandeks on tegelemine lastega, mitte kõikvõimalike organisatsiooniliste ja majandusküsimustega.

Meetmed

- Uute huviharidusringide ellukutsumise ja finantseerimise korra määratlemine ja teadvustamine
- Huviharidusvõimaluste reklaamimine Hiiumaa.ee-s

4.3 Huvitegevuseks ja -hariduseks vajalike õppetingimuste loomine ja õppevahendite soetamine

Huviharidus nõuab märkimisväärselt ruumi ja täiendavaid õppevahendeid. Üheks võimaluseks, ilma täiendavate kütte- ja majandamiskulude kasvuta, on olemasolevate kooliruumide kasutuselevõtt. Tänapäevases situatsioonis on seda võimalust piiranud olemasolevate kooliruumide kõrge koormus ning harjumuspärane mõtlemine.

Teisalt esitab huviharidus ruumidele erilaadseid nõudmisi, niisuguseid, mis pole üldhariduskoolis vajalikud. Huvihariduse ja üldhariduse ruumikasutuse ühitamine eeldab kooliruumide kohandamist viisil, mis vastaks huvihariduse vajadustele.

Koolimajade koormus on kolme aasta pärast oluliselt väiksem kui täna, järelikult võimalused kooliruumide kasutamiseks huvihariduse andmisel on märkimisväärselt suuremad. Teisalt ei saa jätta rõhutamata, et see tähendab samal ajal nende klassiruumide funktsionaalsuse viimist vastavusse huvihariduse vajadustega st. ulatuslikke ümberehitustöid, abiruumi jms. Vastasel korral on kaotajaks huviharidus.

Meetmed

- Kooliruumide rekonstrueerimis- ja kohandamisprojektide elluviimine
- Huviharidusele õppevahendite hankimisele suunatud projektide kaasfinantseerimine

5. Hiiumaa õpilastel on kõik võimalused spordiga tegelemiseks

5.1 Hiiumaal on korras ja kasutajasõbralik spordiinfrastruktuur

Hiiumaa staadionite, spordiväljakute ja võimlate funktsionaalsus ja seisund ei vasta tänastele vajadustele. Mittevastavusi võib kirjeldada asendi, suuruse ja seisundi, majanadamise efektiivsuse (energiatarbimine, koristamine, hooldamine) ning funktsionaalsuse osas.

Kõik spordiinfrastruktuuri objektid toovad endaga kaasa märkimisväärsed majandamiskulud. Lisaks sportimisvõimalustele, mida nad pakuvad hiidlastele, tuleb spordiobjektid välja arendada nii, et nad saavutaksid või säilitaksid oma rolli treeningute ja võistluste läbiviimise kohana vähemalt Eesti kontekstis.

Lähiaastatel, koos erinevate spordiobjektide väljaarendamisega, kujundatakse välja tegevuskava, kuidas majandada neid objekte turismiinfrastruktuuri ühe osana. Koostöös Hiiumaa turismiettevõtjatega peavad spordiobjektid saama osaks osutatavast turismiteenusest.

Uute objektide rajamisel ja rekonstrueerimisplaanide koostamisel arvestatakse vajadusega kujundada ühtne terviklik infrastruktuur, mis oleks funktsionaalne ja efektiivselt majandatav.

Meetmed

- Suuremõisa spordiväljaku rajamine
- Palade spordiväljaku väljaehitamine
- Käina korvpalliväljak
- Käina kooli spordiväljakud ja staadion
- Kõrgessaare Tervisemaja rekonstrueerimine
- Paluküla spordiradade väljaarendamine
- Kärkla svertpaadisadama teenindusruumide väljaehitamine
- Kärkla spordiraja väljaehitamine
- Lauka kooli spordiväljakud
- Kärkla spordihalli ehitus
- Kärkla staadionimaja ehitus
- Sportimisvõimaluste tutvustamine Hiiumaa külastajatele

5.2 Treenerite kvalifikatsioon vastab vajadustele

Hiiumaa suurimaks probleemiks on treenerite täiendõpe ja järelkasv. Valdav osa treeneritest on Hiiumaale tulnud kümnekond ja enam aastat tagasi. Uute treenerite juurdetoomine eeldab klubispordi arengu toetamist ja treenerite töökohtade väljaarendamist koos olemasolevate teadmiste ja oskuste säilitamisega.

Õpilaste saavutusspordi seisukohalt on Hiiumaa sportlased näidanud väga häid tulemusi orienteerumises ja purjetamises. Vastava kompetentsi säilitamine on võtmeküsimus tagamaks õpilaste juurdepääs tipptasemel saavutusspordile.

Meetmed

- Treenerite õpestipendiumite juurutamine

5.3 Regulaarne õpilasspordi toetamine

Hiiumaa Spordikooli kaotamise järel toimunud kohastumusprotsessides on oluliselt muutunud õpilasspordi toetamine. Osa treeningrühmi leidsid võimaluse tegutseda koolide juures, teised saavad nappi toetust omavalitsuste eelarvetest, kolmandad püüavad omal käel hakkama saada. Kõik see on oluliselt mõjutanud õpilaste valikuid, võimalusi ja erinevate spordialade esindatust.

Tänaseks oleme me jõudnud situatsiooni, kus treeningrühmades on vähem kohti kui soovijaid. Avalikkuse e omavalitsuste huvi on tagada võimalikult kõigile õpilastele võimalus sportida vastavalt oma huvidele ja eeldustele.

Toetuste jagamise põhimõtted ja korraldus peavad looma tingimused, kus vastava kvalifikatsiooni ja oskustega inimesed on huvitatud uute treeningrühmade avamisest. Toetamise aluseks saab olema klubi või treeningrühma pikaajaline tegevuskava ja õppekava.

Kavandatavad toetused jagunevad kahte kategooriasse: tegevustoetused, mis on ette nähtud igapäevaste tegevustega seotud kulude katmiseks ja üritustoetused, mida eraldatakse avalike spordiürituste, suurvõistlustel osalemise või võistluste korradamiseks.

Meetmed

- Treeningrühmade tegevus- ja õppekavade juurutamine
- Õpilaste sportimisvõimaluste rahastamise põhimõtete väljatöötamine ja juurutamine
- Stipendiumid õpilaste spordivõistlustel osalemiseks ja spordivõistluste korraldamiseks

6. Aktiivne arendustegevus

6.1 Arendustegevuse organisatsioon ja juhtimine

Hiiumaa üld- ja alushariduse juhtimine erineb omavalitsuste lõikes. Arendustegevuse põhi-raskus ja igapäevane juhtimistöe lasub enamasti õppeasutuste juhtide õlul. Hiiumaa omavalitsustes on haridustegevuse juhtimine üks osa vallavalitsuse vastava valdkonna spetsialisti tööst. Sageli peab üks spetsialist olema kompetentne kahes või kolmes valdkonnas: näiteks kultuur, noorsootöö ja haridus.

Samas kasvavad nõudmised arendustöö professionaalsusele, esitatavad projektitaotlused nõuavad üha põhjalikumalt valdkonna tundmist ja projektitaotlused suuremahulisi ettevalmistustöid. Muutumas on toetusvaldkonnad, investeerimisprojektide kõrval on võimalus taotleda toetust õppekava arendamiseks ja valdkondlikeks (keskkond, majandus, tehnoloogia ja innovatsioon) huvitegevuseks.

Arendustegevuseks vajaliku kompetentsi väljakujundamine kõigis Hiiumaa omavalitsustest pole majanduslikult otstarbekas, sest käideldava raha maht aastas pole iga õppeasutuse kohta väga suur. Sealjuures mängib üha suuremat osa piirkondlike koostööprojektide ettevalmistamine ja elluviimine.

Tänaseni on arendustegevuse pöhiraskust kandnud Hiiu Maavalitsus ja asjaarmastajatest õpetajad. Viimased on need, kellele antav professionaalne tugi aitab kujundada järjepideva tulemusliku arendustöö, seda enam, et maavalitsuste roll järelvalvet teostava institutsioonina on aasta aastalt vähenenud.

Meetmed

- Hiiumaa Omavalitsuste Liidu hariduse töörühma rolli ja ülesannete täpsustamine
- Hiiumaa üldhariduskoolide koolivõrgu arengukava täiendamine ja hindamine

6.2 Teadus- ja uurimistegevuse toetamine

Aasta aastal vähenev õpilaste arv toob kaasa õpetajate töökohtade vähenemise. Täna põhi-kooli- ja gümnaasiumiastmest täiskoormusega töötavad õpetajad leiavad end 3 — 6 aasta pärast töötamas osalise koormusega. Saarelisusest tulenev keskmisest kõrgem elukallidus ja koheste alternatiivide puudumine annab ainult ühe kiire valiku — otsida tööd ja elamist väljaspoolt Hiiumaad. Hiiumaa koolid kaotavad seeläbi professionaalse aineõpetaja, ühe kõrgharidusega töökoha ning tõenäoliselt peavad õpilased leppima antud ainet vähem tundva õpetajaga.

Kõrgharidusega töökohtade loomine ja säilitamine on Hiiumaa põhiprobleemiks. Elujõulise kogukonna säilitamine saarel on seotud suutlikkusega kaasas käia üleüldiste töö-hõive struktuuriliste muutustega. Haridussüsteem on üks nendest valdkondadest, kus leiab töö suurem osa Hiiumaa kõrgharidusega töötajatest.

Teadus-, uurimis- ja arendustegevust on nimetatud potentsiaalselt kõige kiiremini kasvavateks ja pikaajalisemat hõivet pakkuvateks tegevusvaldkondadeks. Tegevõpetajatele osalise õpetaja-koormuse kõrvale alternatiivide loomine aitab säilitada Hiiumaale vajalikke kõrge kvalifikatsiooniga töökohti ning tagada õppetöö kvaliteeti.

Meetmed

- Õppetipendiumid magistri ja doktoriõppes osalevatele õpetajatele
- Stipendiumid rahvusvaheliste uurimisprojektides osalemise osaliseks kaasfinantseerimiseks
- Õpetajate motiveerimine osalemaks kaasaegsete õppematerjalide ettevalmistamisel

6.3 Süstemaatiline õppekava arendus

Tänane suundumus pakub koolile suuremaid võimalusi omanäolise ja piirkonna eelistusest lähtuvate erinevate tasanditega õppekavade koostamiseks ja rakendamiseks. Kooli õppekava võimaldab määratleda lisaks valikainetele põhiainetes õppesisu ja rõhuasetusi.

Mõlemad võimalused on seni töömahukuse tõttu vähekasutatud ja valikainetunde kasutatakse valdavalt põhiainetundide mahu suurendamiseks. Töömahukuse rõhutamine on seda olulisem, et sageli annab üks õpetaja mitme erineva aine tunde ning mitme õppekava arendust lisaks nõuda pole lihtsalt realistlik.

Alushariduse loomulikuks osaks on kodulugu, õppeaine kodust ja selle ümbrusest. Hiidlaste laste jaoks tähendab see Hiiumaa kodulugu, mis paljuräägituna on tänaseni koostamata ja jäänud õpetajate entusiastide õlgadele.

Üldhariduskoolide õppekava õppe sisu kirjeldava osa nappus ei paku tuge huviringe läbiviivatele õpetajatele, seetõttu on süstemaatiline õppekava arendus huvihariduses pigem erand kui reegel. Viimane ei loo eeldusi üld- ja huvihariduse õppekavade integreerimiseks, mis annaks võimaluse olemasolevate vahendeid rakendades saavutada paremaid tulemusi.

Meetmed

- Õppekavaarendusele suunatud koostatud koolituste korraldamine
- Hiiumaa koduloo õppekava projekti ettevalmistamine ja elluviimine
- Aineseksioonide õppekava-alase tegevuse toetamine

6.4 Mujalt Eestist tulevad õpilased Hiiumaale õppima

Hiiumaa turvalisus ja internetiseeritud koos kvaliteetse üldhariduse ja majutusvõimalustega loovad õppimiskeskonna, millest on huvitatud paljud linnades elavad vanemad. Võtmetegevuseks on elukeskkonna kvaliteedi säilitamine, viimane on seotud ennekõike narko- ja aidi ennetustöö toetamisega ning selle tulemuslikkusega. Loomulikult on siin oma koht huviharidus- ja sportimisvõimalustel.

Õpilaste arvu järkjärguline vähenemine võimaldab Hiiumaal üldhariduse omandamise võimalusi tutvustava kampaaniaga alustada juba 2007ndal aastal.

Meetmed

- Hiiumaal üldhariduse omandamise võimaluste teadvustamine Eestis
- Narko- ja aidiennetustöö toetamine
- Õpilaste majutusvõimaluste laiendamine koostöös kohalike ettevõtjate ja elanikega

6.5 Osalemine rahvusvahelistes koostööprojektides

Kohaliku hariduse, õppekava ja õppematerjalide arendamise teemalise kompetentsi arendamine ja säilitamine tagab meie lastele parema hariduse ning loob tingimused ettevõtluse arendamiseks

mainitud valdkonnas. Rahvusvahelised koostööprojektid annavad juurdepääsu tänapäevastele teadmistele ja oskustele ning sageli võimaldavad hankida soodustingimustel kaasaegseid täiendavaid arendustegevuseks vajalikke finantsvahendeid Eestis, Euroopa Liidust ja kaugemalt.

Kärdla linna UBC (Union of Baltic Cities) liikmestaatus ja fakt, et Ivo Eesmaa on eelpool nimetatud organisatsiooni hariduskomisjoni aseesimees on piisavalt kõnekas, luues võimalused osalemiseks väga erinevates koostööprojektides.

Läänemere seitsme saare koostööorganisatsioon pakub võimalusi ühiste projektide läbiviimiseks, keskendudes just Läänemere saarte probleemidele.

Tänaseks on välja kujunenud koostöövõrgustik, mille raames viiakse regulaarselt läbi õpilasvahetuse projekte.

Meetmed

- Haridusvaldkonna projektide kaasfinantseerimise põhimõtete väljatöötamine
- Projektide kaasfinantseerimine